

УДК334.716:330.341.1

[https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-08)

ДЕМ'ЯНЕНКО ТЕТЯНА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна
ORCIDiD: <https://orcid.org/0000-0001-9362-635X>

АЛЬОШИН ДАНИЛО

здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти
кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна
ORCIDiD: <https://orcid.org/0009-0002-0017-9859>

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Анотація. У статті проаналізовано теоретичні основи інноваційного розвитку підприємства, встановлено основні принципи та умови формування механізмів інноваційного розвитку. Розроблено модель механізму інноваційного розвитку підприємств, яка на основі оцінки інноваційного потенціалу виділяє принципи та інструменти розвитку в контексті розвитку інтеграційного процесу, що дозволяє змінити інноваційну діяльність. Потенціал підприємства для трансформації в інноваційний капітал. Визначено зміст, роль і значення інновацій у функціонуванні та розвитку суб'єктів господарювання на різних рівнях економічної системи. Перевірено, що суттєва відмінність типів інноваційного розвитку полягає, головним чином, у первинному та визначальному характері свідомих дій і цілей щодо створення, вибору та впровадження інновацій, спрямованих на системну зміну ситуації на підприємстві. По суті, процес інноваційного розвитку підприємства покращився. Встановлено склад та взаємодію принципів побудови та функціонування механізму інноваційного розвитку підприємства. Доведено можливість використання принципу конкурентної сегментації інновацій. Встановлено зміст принципу конкурентної сегментації інновацій; Суть цього принципу полягає в обов'язковому позиціонуванні складових сукупності інновацій, що здійснюються (для структурної сукупності запропонованих інновацій) за джерелом формування конкурентної переваги інновація має бути пов'язана з джерелом формування конкурентну перевагу. Розглянуто підхід до

структурної побудови механізму інноваційного розвитку підприємства. Встановлено приналежність багаторівневого ієрархічного механізму інноваційного розвитку підприємства, що визначається багатофункціональністю форми та результату ідентифікації інноваційного процесу, різними аспектами та неоднозначностями. Необхідною умовою ефективного функціонування промислових підприємств є розробка нової моделі розвитку підприємства, яка ґрунтується на гармонійному поєднанні поточної виробничої діяльності та потенційних можливостей майбутнього економічного розвитку на основі використання передової техніки та технологій. презентація новітньої системи управління бізнесом, комплексний підхід до розробки та впровадження інновацій. забезпечення прогресивних інноваційних змін та переорієнтації на інноваційні види розвитку.

Ключові слова: підприємство, інноваційний розвиток, механізм інноваційного розвитку.

Вступ. Інноваційна діяльність господарських організацій є найбільш потужним джерелом створення переваг на конкурентному ринку. Інноваційна діяльність охоплює всі сфери виробничо-збутової діяльності та проявляється у всіх аспектах розвитку внутрішньогосподарської структури підприємства. Таким чином, впровадження технологічних інновацій визначає можливість розширення виробничих можливостей для створення нових товарів і послуг, призначених для більш повного задоволення потреб покупців, на основі підвищення ефективності використання виробничих ресурсів. Впровадження економічних та організаційних інновацій дозволяє підвищити обґрунтованість та ефективність реалізації управлінських рішень щодо вибору оптимального варіанту серед наявних альтернатив ресурсного забезпечення, а також максимізації обсягів виробництва. доданої вартості, досягнення стабільної позиції на ринку та збереження конкурентних переваг.

Інноваційна діяльність, реалізована в соціальному та екологічному середовищі, визначає спрямованість економічної діяльності підприємства, на забезпечення створення багатьох суспільно значущих ефектів, пов'язаних із збереженням навколишнього природного середовища, підвищення якості життя громади, освіти. та інтелектуального рівня населення та морально-етичних

засад суспільного життя, збереження, зміцнення відповідного соціального ладу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальним питанням теорії та практики щодо застосування теоретичних аспектів механізму утворення приділяють увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники: Д. Аакер, А. В. Арланцев, Дж. Бернет, К. Беррі, А. В. Войчак, Е. П. .. Голубков, Т.Г. Діброва, О. В. Зозулев, А. І. Ковальов, Ф. Котлер, О. М. Крилов, Ж.-Ж. Ламбен, Р. Ф. Лаутерборн, Дж. Майерс, С. Моріарті, А. Ф. Павленко, Л. Персі, Є. В. Попов, С. І. Танненбаум, С. І. Чеботар, Д. Шульц, В. Н. Ясонов та ін. Проте деякі важливі теоретичні та практичні проблеми ще не повністю та коректно опрацьовані, зокрема ті, що стосуються формування складу та взаємозв'язку принципів побудови та функціонування механізму інноваційного розвитку підприємства. Важливість і значущість даної проблеми вітчизняного бізнесу визначає обсяг і мету даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз теоретичних засад формування механізмів інноваційного розвитку та розробка моделей механізмів інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під механізмом інноваційного розвитку підприємства слід розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів, що дозволяє управляти та стимулювати низку регулярних і незворотних змін на підприємстві, у різних сферах трансформації, спрямованої інноваційною природою. Результатом застосування даного механізму стане досягнення такого рівня інноваційного розвитку, який дозволить підприємству найкращим чином розвивати свою діяльність у зовнішньому середовищі, порівняно з конкурентами, за поточними показниками. та очікувані ринкові умови [1].

Здійснення інноваційної трансформації є нерегулярним у своїй динаміці процесом, закономірністю розвитку, що визначається спільною дією різноманітних факторів і рушійних сил. Найважливішою передумовою

визначення динаміки інноваційних змін є: онтогенетична природа цього процесу, характеризує внутрішню логіку відновлення після низки змін етапів життєвого циклу інновації; специфіка запитів (зовнішніх і внутрішніх) щодо формування спрямованості корисних ефектів впровадження інновацій; технологічна та ринкова залежність (як щодо окремих інновацій, так і щодо діяльності всього підприємства); дії конкурентів на ринку (встановлення складу та змісту вимог щодо порівняльної оригінальності інновацій, необхідних для захисту конкурентних переваг) тощо. Сукупна дія різноманітних впливів з різних напрямків на детермінанти розвитку та реалізації інновацій зумовлює нерівномірність і переривчастість інноваційного розвитку. Зокрема, опис нелінійного характеру моделі інноваційних змін здійснено з урахуванням впливу таких факторів і передумов: варіативність технологічної основи застосовуваного виробничого процесу; еволюційна зумовленість раціональності меж інноваційного вибору; характер колективних зобов'язань щодо прийняття рішень у сфері впровадження інновацій; гнучкість соціальної системи інноваційних каналів комунікації; ситуативне поєднання внутрішніх і зовнішніх умов; залежність від заздалегідь прийнятих інноваційних рішень і спадщина стабільних інституційних практик управління інноваційною діяльністю тощо. Обмеженість об'єктивної основи для здійснення раціонального інноваційного вибору, з іншого боку, зумовлює ситуативний характер прийняття, невизначеність умов реалізації. а також недостатнє бачення наслідків прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності.

У цій ситуації зокрема, через обмежену можливість відновлення лінійної послідовності інноваційного розвитку та враховуючи умови забезпечення рівня ефективності впровадження необхідної інновації, це стає цілком. логічний. спрямування уваги керівництва на те, щоб суб'єктивні фактори могли вирішити ці проблеми. Цей вид передумов має включати вищезазначені потреби зміцнення здатності та готовності працівників бізнесу бачити різні типи

інновацій[3]. При цьому слід враховувати різний характер для виявлення інтересів і очікувань окремих людей і груп учасників інноваційного процесу (внутрішніх – працівників і власників, і зовнішніх – кооперативних і комерційних відносин партнерів, зв'язків з громадськістю). Прагнення сформувати цілісну системну основу для збалансування та гармонізації рушійних сил, які сукупно визначають участь різних акторів в інноваційній діяльності, також свідчить про слушність широкого використання інструментів спільного маркетингу.

Гарантування інноваційного розвитку має підтримувати створення та ефективний пошук інновацій, тобто має існувати відповідний механізм прискорення інноваційного розвитку на підприємствах. Необхідно створити умови для інвестування коштів для впровадження інновацій у виробництво. Природно, що неможливо вирішити проблему створення та інвестування інноваційних рішень без належних джерел фінансування [5]. Однак функціональний механізм підтримки буде різним залежно від стадії розвитку певної бізнес-структури. Необхідно пов'язати елементи функціонального забезпечення з фазою розвитку бізнес-структури. Крім того, пропонується створити механізм інноваційного розвитку підприємства на основі оцінки спроможності до інноваційного розвитку підприємства. Механізм інноваційного розвитку підприємства представлено на рис. 1.

Суперечлива позиція дослідника щодо розгляду змістовного зв'язку інноваційної трансформації з усім процесом розвитку зумовлена, з одного боку, обов'язковістю виявлення в цьому процесі інноваційних складових якісних і структурних змін, а з іншого боку з наявністю спеціальної моделі та характеристик реалізації рішень щодо впровадження інновацій. Суттєва відмінність типів інноваційного розвитку полягає, перш за все, в головній основі та визначає свідомі дії та цілі щодо створення, вибору та впровадження інновацій, спрямованих на системну зміну ситуації на підприємстві.

Рис. 1. Механізм інноваційного розвитку підприємства

З іншого боку, обов'язкові вимоги щодо збереження стратегічного характеру цільової спрямованості інноваційного процесу, створення позитивних ефектів у різних сферах господарської діяльності підприємства визначають важливість не лише глибокого обґрунтування інноваційних рішень. в аналітичному сенсі, а й економіка (створення асортименту, оновлення товарних пропозицій, вибір ефективної цінової політики), логістика (розвиток каналів збуту), комунікація (вдосконалення методів) та ін. Відмінність інноваційних рішень і практики їх впровадження від простих інновацій полягає в якісному характері впливу впровадження інновацій на різні аспекти діяльності підприємства [3]. Тому вибір певного варіанта інноваційних дій неминуче пов'язаний із здійсненням істотних змін у діяльності підприємства, зумовлених необхідністю адаптації до нових економічних, організаційних,

технологічних, технологічних та інших складових внутрішнього середовища. зміст інноваційного процесу умови.

Згідно з цією точкою зору пропонується розглядати інноваційний розвиток підприємства як вид трансформації його ситуації, рушієм якого є дія щодо створення, вибору та впровадження інновації про виробничі операції та окремі економічні системи, її реалізація дає змогу здійснити кількісні та структурні перетворення, збільшити обсяги діяльності та розширити економічний потенціал, раціоналізувати структурний дизайн та оптимізувати способи здійснення функціональної роботи для комплексного вирішення важливих протиріч. для вирішення економічних проблем, а також досягнення інших, важливих для бізнес-цілей [10].

Оскільки інноваційний розвиток – це процес, який безперервно спрямований на здійснення інновацій у науковій, виробничій, економічній, комерційній, фінансовій, маркетинговій, управлінській діяльності підприємства, мета – максимально задовольнити суспільні потреби на основі впровадження наукових досягнень у виробництва процес досягнення найбільшого економічного, соціального та екологічного впливу [9]. Управління інноваційним розвитком підприємства, що виражається в зміні економічних показників, має здійснюватися за методами та способами впливу на інноваційний процес, формування ефективного механізму інноваційного розвитку. Модель механізму інноваційного розвитку підприємства спрямована на активізацію інноваційного потенціалу підприємства та стати інноваційним капіталом у контексті розвитку процесу інтеграції взаємодії між підприємствами. Основними інструментами забезпечення інноваційного розвитку підприємства є: організація інноваційної діяльності; розробити та впровадити інновацію; фінансування та стимулювання інноваційної діяльності; трансфер технологій; інтелектуальна власність.

Висновки. Для визначення сутності процесу інноваційного розвитку суб'єкта господарювання як виду трансформації його ситуації рушійною силою

є акт створення, вибору та реалізації інновації як інновації, що змінює якість. Певні виробничі функції та економічна система, покращилася. Її реалізація дає змогу здійснити кількісні та структурні перетворення, збільшити обсяги діяльності та розширити економічний потенціал, раціоналізувати структурний дизайн та оптимізувати способи здійснення функціональної роботи для комплексного вирішення важливих протиріч. для вирішення економічних проблем, а також досягнення інших, важливих для бізнес-цілей.

Перевірено, що організаційно-функціональна складність механізму інноваційного розвитку пов'язана зі змістовною галуззю суперечливої ланки в системі мотив-процес-результат, яка показує послідовність дії цього механізму в просторі та часі. Доведено, що для забезпечення позитивного настрою, ініціативи та активності співробітників при розробці та впровадженні різних типів інновацій необхідний інший підхід, який сприятиме активній участі різних людей і груп персоналу. діяльність. Напрямок подальших досліджень у цьому напрямі буде пов'язаний з розглядом організаційних аспектів управління інноваційною діяльністю підприємства.

Використана література

1. Прохорова В., Мушнікова С., Крутова А. Методи та засоби відновлення фінансових ресурсів промислових підприємств у сучасних умовах господарювання. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Серія «Економіка». 2022. Випуск 13(26). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-13\(26\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-13(26)-08).*

2. Корж М.В. Система управління інноваційним розвитком країни на основі використання міжнародних маркетингових стратегій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2015. Вип. 1(1). С. 69-73.*

3. Дем'яненко Т. І. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні аспекти сутності та структури / Т. І. Дем'яненко // *Економічний форум. 2019. № 3. С. 290-294.*

4. Рєпіна І.М. Розвиток інноваційного підприємництва в контексті забезпечення соціальної інклюзії. Сучасна трансформація організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України : монографія. Дніпро : Біла К.О. 2017. 487 с. С. 161-170.

5. Дем'яненко Т.І. Адаптивне управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємств залізничного транспорту: дисертація канд. екон. наук: 08.00.04 / Т.І. Дем'яненко; Укр. держ. акад. залізн. трансп. – Х., 2013. – 230 с.
6. Юринець З.В. Формування інноваційних стратегій: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: СПОЛОМ. 2016. 412 с.
7. Дикань В.Л. Концепція інноваційного розвитку економіки України / *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 9–20.
8. Коваленко О.В. Формування механізмів прогнозування маркетингово-інноваційного розвитку економіки України / *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 11. Ч. 2. С. 38–45.
9. Дем'яненко Т. І., Хомутов Д. Г. Формування системи механізму ефективного управління на промислових підприємствах. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 5. С. 81–85.
- 10 Chobitok V., Chumak L., Demianenko T., Us Y. Formation of an innovative and creative system of managing the development of industrial enterprises. MATEC Web of Conferences. 2019. Vol. 67. Режим доступу: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/08/shsconf_NTIUkrSURT2019_01002/

References

1. Prokhorova, V., Mushnykova, S., Krutova, A. (2022). Metody ta zasoby vidnovlennia finansovykh resursiv promyslovykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Methods and means of renewal of financial resources of industrial enterprises in modern conditions of economy]. Electronic scientific publication "Adaptive management: theory and practice". "Economy" series, 13 (26). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-13\(26\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-13(26)-08) [in Ukrainian]
2. Korzh M.V. The system of managing the innovative development of the country based on the use of international marketing strategies. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economy. 2015. Issue 1(1). P. 69–73.
3. T. I. Demyanenko Resource potential of the enterprise: theoretical aspects of essence and structure / *Economic forum*. 2019. No. 3. P. 290–294.
4. I.M. Repina Development of innovative entrepreneurship in the context of ensuring social inclusion. Modern transformation of the organizational and economic mechanism of management and logistics of business entities in the system of economic security of Ukraine: monograph. Dnipro: Bila K.O. 2017. 487 p. P. 161–170.
5. Demyanenko T.I. Adaptive management of innovation and investment development of railway transport enterprises: candidate's thesis. economy Sciences: 08.00.04 / T.I. Demyanenko; Ukraine state Acad. iron transp. - Kh., 2013. - 230 p.
6. Yurinets Z.V. Formation of innovative strategies: theory, methodology, practice: monograph. Lviv: SPOLOM. 2016. 412 p.

7. Dykan V.L. The concept of innovative development of the economy of Ukraine / Herald of transport and industry economy. 2015. No. 52. P. 9–20.

8. Kovalenko O.V. The formation of forecasting mechanisms of the marketing and innovation development of the economy of Ukraine / Scientific Bulletin of the Kherson State University. Series "Economic Sciences". 2015. Issue 11. Part 2. P. 38–45.

9. Demyanenko T. I., Khomutov D. G. Formation of a system of the mechanism of effective management in industrial enterprises. Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy. 2018. Issue. 5. pp. 81-85.

10. Chobitok V., Chumak L., Demianenko T., Us Y. Formation of an innovative and creative system of managing the development of industrial enterprises. MATEC Web of Conferences. 2019. Vol. 67. Режим доступу: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/08/shsconf_NTIUkrSURT2019_01002/

Tetiana Demianenko

PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Economics and Management Department,
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

Danilo Alyoshin

graduate student of the Department of Economics and Management
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

**THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF THE MECHANISM
OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE**

Abstract. The article analyzes the theoretical foundations of innovative development of the enterprise, establishes the main principles and conditions for the formation of innovative development mechanisms. A model of the mechanism of innovative development of enterprises has been developed, which, based on the evaluation of the innovative potential, identifies the principles and tools of development in the context of the development of the integration process, which allows to change the innovative activity. The potential of the enterprise for transformation into innovative capital. The content, role and significance of innovations in the functioning and development of economic entities at different levels of the economic system are determined. It has been verified that the essential difference in the types of innovative development lies mainly in the primary and determining nature of conscious actions and goals regarding the creation, selection and implementation of innovations aimed at systemic change in the situation at the enterprise. In fact, the process of innovative development of the enterprise has improved. The composition and interaction of the principles of construction and operation of the innovative development mechanism of the enterprise have been

established. The possibility of using the principle of competitive segmentation of innovations is proven. The content of the principle of competitive segmentation of innovations has been established; The essence of this principle consists in the mandatory positioning of the components of the set of innovations carried out (for the structural set of the set of proposed innovations) according to the source of the formation of a competitive advantage, the innovation must be related to the source of the formation of a competitive advantage. The approach to the structural construction of the innovative development mechanism of the enterprise is considered. The membership of the multi-level hierarchical mechanism of innovative development of the enterprise, which is determined by the multi functionality of the form and result of the identification of the innovation process, various aspects and ambiguities, is established. A necessary condition for the effective functioning of industrial enterprises is the development of a new model of enterprise development, which is based on a harmonious combination of current production activities and potential opportunities for future economic development based on the use of advanced equipment and technologies. Presentation of the latest business management system, a comprehensive approach to the development and implementation of innovations. ensuring progressive innovative changes and reorientation towards innovative types of development.

Keywords: enterprise, innovative development, mechanism of innovative development.